

RICH DEVOS

MANUALUL CAPITALISTULUI

**ÎNVAȚĂ CUM SĂ
TE AJUȚI SINGUR!**

EDITURA AMALTEA

Cuprins

Introducere: Capitalismul generos – cel mai bun mod de a iubi planeta și oamenii	7
PARTEA I. Pe locuri!	23
1. Cine suntem noi?	25
2. Încotro ne îndreptăm?	40
3. Încotro am vrea să ne îndreptăm?	57
4. De ce sunt banii așa de importanți ca să ajungem acolo?	75
PARTEA a II-a. Fiți gata!	99
5. Ce este munca și cum ne poate îmbogăți viața?	101
6. Ce este capitalismul și de ce este „cel mai bun loc de muncă“?	123
7. Ce este un capitalist generos și de ce trebuie să fiu și eu unul?	146
8. De ce ar trebui să ne gândim să ne începem propria afacere?	162
PARTEA a III-a. Start!	183
9. Ce atitudine trebuie să adoptăm ca să reușim și cum să procedăm ca să ne dezvoltăm o asemenea atitudine	185
10. Ce este un mentor și de ce avem nevoie de el pentru a ne ghida?	206
11. De ce sunt obiectivele atât de importante pentru succesul nostru, cum le stabilim și cum procedăm ca să le atingem	232

- 12.** Ce atitudini, ce fel de comportament și ce angajamente ne ajută să reușim?
(ABC-ul succesului) _____ 255

PARTEA a IV-a. Atingerea obiectivelor:

Ajută-te pe tine însuși și ajută-i pe ceilalți _____ 301

- 13.** De ce trebuie să îi ajutăm pe ceilalți să se ajute singuri? _____ 303

- 14.** De ce trebuie să îi ajutăm pe cei care *nu se pot* ajuta singuri? _____ 328

- 15.** De ce trebuie să ajutăm la conservarea și protejarea planetei noastre? _____ 359

- 16.** Ce se întâmplă atunci când ne îndreptăm spre ceilalți ca să îi ajutăm? _____ 381

CREZURILE capitalismului generos _____ 404

INTRODUCERE

Capitalismul generos – *cel mai bun mod de a iubi planeta și oamenii*

Capitalismul poate fi generos?, exclama cu uimire un tânăr student, zâmbind sarcastic. Nu-i o contradicție în termeni, ceva de genul „bunătate crudă”, sau „moarte vie”? Cuvintele astea nici măcar nu merg împreună!

În ultimii patru-cinci ani, toată lumea m-a cam luat peste picior în legătură cu obsesia mea, aceea a unui capitalism generos. Nici nu știam că acest cuvânt poate fi atât de periculos și poate dezmina într-atât oamenii, evocând imagini de coșmar, ale unor îmbogățiți prin furt, ale copiilor extenuați în fabrici încă de la o vârstă fragedă, sau ale furnalelor revărsând fuioare de fum negru ce poluează cerul senin.

– Capitaliștii reușesc tocmai pentru că nu sunt generoși, îmi explica nervos un coleg, după o prezentare pe care-o făcusem elevilor lui.

– Dar fără capitalism, nu ar exista generozitate, i-am răspuns, iar studenții mă priveau neîncredători, ca și cum tocmai aș fi spus că pământul stă pe loc, sau că marea este plină de balauri.

În acel moment de tăcere mi-am dat seama cât de important devenise pentru mine acest proiect al capitalismului generos. În timp ce majoritatea oamenilor se grăbesc să îmbrățișeze ideea capitalismului, noi, cei care ne-am bucurat de roadele sale, suntem încă agasați de slăbiciunile acestuia, și ne concentrăm asupra eșecurilor lui. Ba chiar mai rău, milioane de americani nu știu nici măcar cum funcționează capitalismul generos, sau cum îi poate ajuta acest sistem să trăiască mai bine și să aibă o viață mai frumoasă.

De ce oare atâția profesori universitari sau ziariști și reporteri uită sau refuză să recunoască meritele, puterea incredibilă și succesul

capitalismului? De ce oare se agață de concepte învechite despre socialism sau comunism, când este deja evident că promisiunile făcute de aceste sisteme economice au fost încercate și găsite defectuoase, că ele nu pot funcționa?

Bineînțeles, capitalismul are și el defectele sale. Au existat și eșecuri, desigur, și trebuie să încercăm să le evităm pe viitor. Dar, în ciuda acestor defecte, capitalismul a devenit opțiunea economică a unei lumi întregi, și nu e greu de înțeles de ce. Deși această carte vorbește în bună parte despre corporația Amway, această poveste a succesului Amway din ultimii treizeci de ani este un exemplu excelent de capitalism generos în acțiune.

Fidel Castro și aliații săi comuniști au preluat conducerea Cubei pe 16 ianuarie 1959, promițând să reclădească economia acestei națiuni altădată înfloritoare. În aceeași săptămână, Jay Van Andel și cu mine înființăm Corporația Amway, în subsolurile caselor noastre din Ada, Michigan. Pe vremea aceea, socialismul era privit ca „cea mai mare speranță economică a lumii”. Libera inițiativă era moartă și îngropată. Cel puțin asta ni s-a spus, mie și lui Jay. Capitalismul american era pe cale de a „ieși din scenă”, în timp ce comunismul marxist exportat de Rusia și China era „născut pentru a învinge”.

– Astea nu sunt timpuri să începi o afacere pe cont propriu, ne-au avertizat unii. Zilele acelea au apus de mult. Apoi, gesticulând încruntați, continuau: Capitalismul ne-a înșelat așteptările și o va face din nou. Socialismul este singura noastră speranță.

Am ascultat criticile la adresa liberei inițiative. Le-am mulțumit pentru sfaturile lor și le-am ignorat pe toate.

– Compania noastră se numește Amway (n. trad.: „Amway”, AMERICAN WAY, modul/modelul american), le spuneam eu oamenilor în acele discursuri de început, deoarece modelul american de proprietate privată și liberă inițiativă este cel mai bun model de urmat.

Am ținut acel discurs de mii de ori în următorii câțiva ani, și nu doar la întâlnirile Amway, ci și în licee, biserici, sau cluburi private. Americanii își pierdeau încrederea în sistemul economic care ne adusese cel mai înalt standard de viață din istorie.

– Am clădit această națiune pornind de la conceptul proprietății private și cel al liberei inițiative, le spuneam celor care doreau să mă asculte. Capitalismul nu este perfect, dar numai el poate susține această națiune și o poate păstra puternică.

Cei care ne criticau vorbeau despre politica de economie socialistă a președintelui Mao, a premierului Hrușciov, și a tovarășului Castro ca fiind noul val al viitorului. Acum, cei care ne criticau nu mai râd de noi.

Visul comunist e mort. Și cât de repede s-a transformat el într-un coșmar! Economiile marxist-socialiste s-au prăbușit. Iată, se fac 34 de ani de când Castro a preluat controlul asupra Cubei, promițând prosperitate și reforma. Iar astăzi, majoritatea cubanezilor trăiesc în sărăcie și disperare.

În aceeași perioadă, Amway, pe de altă parte, a devenit o corporație de 4 miliarde de dolari, cu peste două milioane de distribuitori independenți care sunt propriii lor patroni în 54 de țări și teritorii de pe tot cuprinsul lumii (n. trad.: Cifrele se referă la anul 1993).

Goana după o viață mai bună

Eu iubesc compania Amway și pe distribuitorii săi din întreaga lume. În această carte, am să povestesc despre oameni generoși și despre companii generoase, dar Amway și rețeaua sa mondială de distribuitori independenți sunt subiectul meu preferat, fiindcă despre asta știu să vorbesc cel mai bine. Lee Iacocca scrie despre Ford și Chrysler. Generalul Norman H. Schwarzkopf și-a înțesat autobiografia cu istorisiri din cariera lui militară și din operațiunea *Furtună în Deșert*. Prietenul meu Max DePree și-a ilustrat, cel puțin în parte, cele două cărți despre lideri cu experiențele sale personale ca președinte al consiliului de administrație la Corporația Herman Miller, și ambele cărți sunt pline de înțelegere și de idei valoroase. Astfel încât, dorind și eu să rămân fidel experiențelor mele, voi folosi multe dintre istorisirile despre Amway și oamenii săi în această carte.

De exemplu, dezvoltarea Amway în țările fostului bloc comunist este doar unul dintre exemplele care demonstrează că acest capitalism

generos funcționează cu adevărat, dacă i se dă o șansă. Oamenii vor să trăiască într-o țară în care sunt liberi să încerce idei noi, să facă comerț fără restricții și să poată fi stăpânii propriilor lor afaceri. Ei au obosit să tot vadă rafturi goale și promisiuni găunoase. Își doresc lucruri pe care noi le avem, și cu care ne-am obișnuit atât de mult, încât nici nu ne-am gândi ca viața este posibilă fără ele.

Când a căzut Zidul Berlinului, care despărțea Germania în două (RDG și RFG), est-germanii au plecat cu miile peste graniță, dar și distribuitorii Amway din Germania Federală s-au grăbit să treacă în partea estică a țării, pentru a le oferi fraților nemți șansa de a avea propria lor afacere de vânzări directe Amway. Iar întreprinzătorii est-germani au prins din zbor această oportunitate. Astăzi, avem peste o sută de mii de distribuitori Amway în fosta Germanie democratică, peste o sută de mii de oameni care se bucură pentru prima oară în viața lor de avantajele liberei inițiative.

Jay Leno, gazda talk-show-ului *Tonight Show*, citind despre „goana” Amway de a aduce libera inițiativă în Europa de Est, a comentat, ironic: „Și când te gândești cât le-a luat țărilor ăstora să scape de comunism...” Am luat aceasta ca pe un compliment, ca pe un tribut adus tenacității membrilor Amway din lumea întreagă. Unul dintre liderii Amway din Europa, Peter Mueller-Merkatz, spunea:

– Noi credem în capitalism. Suntem convinși că democrația și libera inițiativă sunt singura speranță economică a lumii. De ce n-am împărtăși și altora metodele și crezul nostru?

Pe lângă sutele de mii de distribuitori Amway din jumătatea estică a Germaniei (fosta RDG), afacerea noastră a convins deja 40.000 de unguri, și mii de polonezi se pregătesc pentru intrarea noastră, anul acesta, pe piața din Polonia. Iar această „goană” de a lua parte la o economie de piață liberă, de a crea o nouă generație de întreprinzători, nu are loc doar în fostele țări comuniste, ci și în alte părți, peste tot unde barierele economice sunt doborâte.

În 1990, când președintele Mexicului, Salinas, a avut curajul să dărâme cortina de fier care bloca schimbul comercial dintre Mexic și SUA, Amway a intrat pe această nouă piață. Acum, peste o sută de mii de mexicani încântați, devotați și hotărâți au propria lor afacere. Și ei descoperă cum libera inițiativă în acțiune poate ajuta la depășirea acelor ani de sărăcie și disperare.

În Indonezia există peste cincizeci de mii de distribuitori independenți Amway. Chiar și în Japonia, atunci când angajații au descoperit oportunitatea de a avea propria lor afacere, și de a avansa astfel într-o pătură socială superioară și exclusivistă, cea a patronilor, denumiți metaforic shoguni, sau de a avansa la un nivel avansat de manageriat, intrând în rândurile așa-zișilor samurai, au abandonat siguranța unui loc de muncă pe viață și au început afaceri de vânzări directe. Astăzi, Japonia se poate mândri cu un milion de distribuitori independenți Amway, iar Amway Japonia a devenit a treia organizație, ca mărime, din lume.

Kaoru Nakajima, unul dintre distribuitorii noștri cei mai importanți, care își desfășoară afacerile din sediul central al firmei sale din Japonia, a spus cum nu se poate mai simplu:

– Timp de opt ani, am fost un salariat obișnuit, care lucra într-o firmă. Acum sunt propriul meu patron. Acum sunt liber. Acum vând produse de care sunt mândru. Iar când văd că tot mai mulți își pot crea o viață mai bună prin metoda Amway, mă simt și mai impulsionat. Nici măcar nu consider că muncesc. Mai curând așa spune că mă joc.

Goana după un trai mai bun

Nu mă înțelegeți greșit. Această inițiativă liberă nu implică doar mai mulți bani. Desigur, oamenii își doresc siguranță financiară, pentru ei și familiile lor. Și de ce nu? Dar ei vor mai mult. Mult, mult mai mult.

Oamenii din fosta RDG, din Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, sau China, ca și oamenii de pretutindeni din această lume, își doresc și altfel de satisfacții decât cele materiale, satisfacții mai profunde și mai importante. Ei își doresc libertatea de a deveni persoane independente și împlinite. Își doresc libertatea de a putea fi ceea ce Dumnezeu ne dorește să fim. Își doresc libertatea minții și a imaginației, care poate exista doar într-o societate cu adevărat democratică. Sau pe cea de a găsi satisfacții autentice în viață, nu doar de a supraviețui de pe o zi pe alta.

În inima acestei dorințe profunde de schimbare pe care o au fostele țări comuniste se află un fapt simplu: comunismul a adus cu

sine o adâncă criză spirituală. Nu numai economiile comuniste erau falimentare. Valorile găunoase și false ale acestui sistem au dus în final la prăbușirea sa. Fondatorul mișcării comuniste moderne, Karl Marx, avea o viziune foarte săracă asupra spiritului uman. Aceasta s-a dovedit incapabilă de a constitui fundația pe care să se clădească națiuni sau vieți omenești.

În 1969, în iulie, Jay Van Andel, prietenul meu de-o viață și partenerul meu în construirea Amway, a demonstrat pe viu viziunea pe care capitalismul generos o are asupra oamenilor: la una dintre uzinele noastre din Ada, Michigan, un incendiu a fost cât pe ce să ne distrugă visul. Explozia fatală a avut loc chiar înainte de miezul nopții. Când Jay a ajuns acolo, o clădire mare, care adăpostea și liniile de asamblare, dar și birourile noastre, era pe punctul de a fi înghițită de flăcări. Angajații își riscaseră deja viețile încercând să scoată anumite mașini precum tractoare, trailere și un rezervor, din clădirea cuprinsă de foc. Alții erau deja pe cale să intre în uzina enormă, de 500 de metri pătrați, care ardea, pentru a încerca să salveze dosare cu documente importante. Jay i-a oprit pe toți, cu aceste cuvinte de neuitat:

– Lăsați hârtiile! Scoateți oamenii afară!

Părerea noastră despre oameni contează foarte mult. Dacă îi considerăm ca fiind cu toții copiii lui Dumnezeu, având o scânteie divină în ei, ar trebui să ne purtăm cu fiecare în consecință: acordându-le respect și demnitate. Dar dacă îi privim într-un sens pur materialist, fără spiritualitate și având o oarecare valoare doar prin condiția lor socială, unde vom ajunge? Nu este nevoie decât să privim în urmă, la istoria comunismului, pentru a răspunde acestei întrebări.

Deciziile pe care le luăm se bazează foarte mult și pe filozofia noastră vizavi de frumoasa Terra, de rezervele sale bogate și generoase. Dacă privim acest Pământ minunat ca pe un dar al lui Dumnezeu către om, și pe noi ca fiind aceia care trebuie să avem grijă de aceste daruri neprețuite pe care planeta ni le oferă, înseamnă că tot ceea ce facem va trebui să fie în concordanță cu dragostea și grija noastră față de mediul înconjurător.

Capitalismul: o formulă simplă de început

În luna mai a anului 1986, peste 8000 de americani, elevi de clasa a XI-a și a XII-a din 42 de state ale SUA, au fost supuși unui test, pentru a se afla ceea ce știau (sau mai bine zis, ceea ce nu știau) despre capitalism. La evaluarea rezultatelor, nu mică a fost surpriza organizatorilor: șaizeci și șase la sută dintre cei chestionați, adică 5415 de tineri americani, nu știau destul despre capitalism cât să definească *profitul*.

Toate ziarele din țară au publicat rezultatele cu litere de-o șchioapă, și cu titluri precum: „Elevii americani iau note mici la testele de economie“. Comparațiile făcute cu elevii din Germania sau Japonia, cărora li se cere să aibă unele cunoștințe elementare de economie pentru a absolvi liceul, au fost dezastruoase. La fel au fost și rezultatele testului. Acestea au fost anunțate în cadrul unei conferințe de presă la nivel național, de către distinsul economist american Paul A. Volcker, fost președinte al comitetului de administrare a Agenției de Rezerve Federale. Un tânăr reporter l-a întrebat pe dr. Volcker dacă dânsul studiasse economia la liceu, iar acesta din urmă a trebuit să mărturisească, în fața întregii lumi, că nu, nu studiasse această materie.

Urăsc testele. Mi-aduc aminte câte am picat și eu la viața mea. Și-mi pare rău pentru elevii care au fost supuși acestui test-surpriză de economie, dar în același timp, înțeleg de ce l-au organizat oficialii de la departamentele de muncă și economie. Națiunea aceasta nu-și poate permite încă o generație de americani care nu înțeleg capitalismul și mecanismele sale interne.

Să începem cu întrebarea la care elevii nu au știut să răspundă. Ce este profitul? Dintre mai multe răspunsuri posibile, cel corect este „venit minus cost“. Oliver Wendell Holmes a răspuns aceleiași întrebări printr-o poezioară scurtă:

Aș vrea Fortuna să-mi trimită

Ceva mai mult decât eu cheltui.

Dacă cineva vrea să afle unul dintre modurile esențiale în care un capitalist își evaluează succesul, ar fi bine să nu uite aceste versuri.

Profitul se reduce la a face mai mulți bani decât cheltui. Dacă are profit, afacerea ta va avea și succes, și astfel te vei putea extinde, vei putea să intri în alte sectoare ale economiei și îți vei putea ameliora nivelul de trai, și pe cel al altora. Fără profit, afacerea ta va da faliment, iar visurile tale de a acumula capital se vor duce și ele pe apa sâmbetei.

Pentru a vă ajuta să înțelegeți cum funcționează capitalismul, și cum se face profit, am o formulă simplă. Ea arată astfel:

$$BE = RN + EU \times U$$

Nu, nu este soluția unei probleme de fizică cuantică. E mult mai simplă decât pare. De fapt, s-ar putea chiar să cădeți de acord cu cei care spun că teoria mea este prea simplistă. Nu contează. Ea naște discuțiile, și, adesea, exprimările simpliste ne ajută să înțelegem lucrurile prea complicate.

Mai pe lung, formula sună așa: *bunăstarea economică* (BE) provine din *resursele naturale* (RN) care sunt transformate de către *energia umană* (EU), ajutată (înmulțită) la rândul său de folosirea *uneltelor* (U). Să privim acum fiecare membru al formulei.

Bunăstarea economică. Capitalismul este procesul producerii și/sau distribuirii de capital, un alt cuvânt pentru materie. Motivele pentru care te-ai putea gândi să devii capitalist sunt următoarele: dorești să asiguri o bunăstare materială, pentru tine și pentru cei care sunt (sau vor fi) dependenți de sprijinul tău. Nu lăsa cuvântul materie, sau *materialism*, să te îndepărteze, și nu deveni defensiv când îl auzi rostit. Casele, școlile și bisericile noastre sunt construite din materie, dintr-un anume *material*. Materialul este cel care hrănește și îmbracă oamenii acestui pământ. Materia este esența vieții, și nu este deloc greșit să vrei să ai o parte mai decentă din acest material, pentru a avea o viață mai ușoară, mai împlinită, și mai bogată.

Resursele naturale. Majoritatea materialelor provin din pământ, din mare sau din cer. Direct sau indirect, fiecare capitalist este dependent de rezerva de resurse naturale a pământului. Uită-te în jurul tău în cameră. Este ceva acolo care provine, oricât de indirect, dintr-o resursă naturală? Fibra costumului pe care îl port

vine dintr-o oaie care mănâncă iarbă din pământ și bea apă dintr-un râu. Firele din cravata mea au fost produse de minuscule viermi de mătase care au mâncat frunze de dud și au băut apa picăturilor de ploaie venite din cer. Biroul meu este făcut din lemnul copacilor ale căror rădăcini se înfig în sol și care se hrănesc cu apa din pânzele freatice. Calculatorul pe care îl folosesc este făcut din plastic, care la rândul lui provine din petrol, din aluminiu, care provine din bauxită, și din oțel, care provine din zăcămintele de fier: toate acestea sunt minerale îngropate adânc sub scoarța pământului. Dar fiecare dintre aceste resurse naturale a fost transformată de către energia umană, cealaltă sursă fundamentală de material.

Energia umană. Resursele naturale care se află în habitatul lor, acolo unde le-a plasat natura, nu servesc la nimic. Oaia nu dă lâna și firele fragile ale gogoșii viermelui de mătase nu devin țesătură și nu se cos sau taie singure. Le trebuie ajutorul minții și mâinilor oamenilor. Nu poți introduce cuvinte în petrol, bauxită, sau aluminiu, dacă ele stau acolo, sub pământ, îți trebuie un calculator făcut din toate aceste materii prime. Trebuie să găsești resursele, să le culegi, să le pregătești și să le transformi în ceva mai folositor, prin inteligență umană și muncă fizică.

Uneltele. Am văzut o dată în Peru un om care căra cel puțin 50 de kilograme de cherestea în spate. Singurele unelte pe care le avea la îndemână pentru a căra acele trunchiuri de copac erau mâinile lui noduroase și aspre și spatele său muscular. Astăzi, mă uitam la un șofer Amway care se urca în camionul său, pornea motorul, și căra 20.000 de kilograme de material la 30 de km depărtare, într-o oră, ascultând radioul în cabina de șofer izolată fonic. Acum este deja atât de simplu, de ușor, de sigur, de ieftin și de productiv să faci și să folosești unelte în procesul de creare a bunăstării materiale.

Unealta de care a depins cel mai mult succesul Amway nu este ceva tangibil, o mașinărie căreia să-i poți da drumul, sau pe care să o poți opri, așa cum faci cu un motor. Unealta fundamentală din spatele creșterii fenomenale a acestei corporații este planul nostru unic de vânzări și marketing. Comuniștii aveau și resurse naturale, și energie umană la dispoziție, dar angajații lor nu aveau nici o motivație de a munci cu drag. Planul nostru de multi-level marketing

(MLM), cu ideea sa de proprietate independentă și cu primele acordate la mai multe niveluri, pur și simplu aprinde scânteia de entuziasm, devotament și angajare în inimile a două milioane de distribuitori independenți din întreaga lume.

Comuniștii au dat greș din mai multe motive, dar esența prăbușirii acestui sistem economic a fost aceasta: oamenii nu erau motivați să facă o muncă de calitate, sau nici măcar să o facă până la capăt. Nu puteau să posede propria lor bucătică din resursele naturale. Nu puteau avea dreptul de proprietate nici măcar asupra uneltelor cu care lucrau. Iar ca urmare, nu aveau dreptul de proprietate nici asupra propriei lor energii umane. La fel ca și resursele naturale, sau ca și uneltele, muncitorul era în proprietatea statului.

Iată de ce am călătorit prin toată America în ultimii 25 de ani, vorbind despre libera inițiativă și susținând-o, amintind mereu în discursurile mele de cei patru piloni pe care aceasta este clădită: libertatea, răsplata, recunoașterea și speranța. Capitalistul are drept de proprietate asupra resurselor naturii și asupra uneltelor necesare profesiei sale. Iar prin aceasta, el este liber. Și ce mare diferență aduce libertatea!

Să ne gândim la istoria marxismului. De fiecare dată când un guvern comunist a preluat dreptul de proprietate asupra unei alte resurse naturale sau asupra unui nou mijloc de producție, productivitatea însăși a scăzut. Iar de fiecare dată când guvernul a dat oamenilor drepturile de proprietate ce li se cuveneau, productivitatea a crescut. Motivele sunt clare.

Când fiul meu Dick a împlinit șaisprezece ani, i-am dăruit un automobil. Era propria mea mașină. Eu i-am cumpărat benzină, cauciucuri, i-am reparat frânele. Este oare de mirare că Dick a lăsat urme de cauciuc pe șosea, s-a întors din oraș, unde se dusesese cu prietenii și cu noua lui mașină, pe care o făcuse praf, și a lăsat-o apoi în garaj, ca să o repar eu?

Când a împlinit optsprezece ani, am pus mașina pe numele lui. Deodată, nu mai erau urme de cauciuc în fața casei: Dick frâna cu grijă. Plimbările cu mașina au devenit mai scurte. A cumpărat el însuși benzină. Și, bineînțeles, nu și-a mai luat toți prietenii la plimbare prin oraș, accelerând ca un bezmetic, numai ca să le arate cât este el de curajos. Întreținerea mașinii era acum responsabilitatea

lui Dick. Fiul meu a devenit apoi președintele propriei sale companii, Windquest Group. Acum, el este președintele corporației Amway și un lider responsabil al orașului. Undeva, pe parcurs, a învățat ce înseamnă libertatea și care sunt responsabilitățile dreptului de proprietate.

Atunci când resursele naturale și uneltele sunt proprietatea oamenilor care lucrează cu ele, se întâmplă două lucruri importante: acestea durează mai mult și sunt folosite mai eficient. Iată de ce fermierii americani, care au propriile lor pământuri și tractoarele cu care le lucrează, își țin pământurile bine îngrijite și mașinile în condiții bune. Atunci când vine timpul recoltei, fermierul american dă drumul motorului de la tractor și muncește și noaptea. Iar ca urmare a acestui fapt, el primește recompense tot mai mari pentru o muncă bine făcută.

Să privim încă o dată formula:

$$BE = RN + EU \times U$$

Ani de zile, am călătorit prin Statele Unite ale Americii, folosind aceste litere pentru a explica oamenilor cum funcționează capitalismul. Dar din această formulă lipsește totuși un ingredient.

Secretul unui succes real și durabil în afaceri este generozitatea. Acum, ori de câte ori prezint această formulă celorlalți, adaug generozitatea în fiecare etapă a procesului. Formula capitalismului generos este următoarea:

$$BE = (RN + EU \times U) \times G$$

Atunci când înmulțim puterea fiecărui element al formulei cu generozitatea (G), se întâmplă lucruri uimitoare. Trebuie să ne lăsăm generozitatea să ne conducă pe drumul spre bogăție. Ea trebuie să ne călăuzească de asemenea și utilizarea resurselor naturale, a energiei umane și a uneltelor.

Unii râd când spun că generozitatea, și nu profitul, este scopul ultim al capitalismului. Puteți să o numiți oricum, dar nu uitați: atunci când generozitatea inspiră și informează libera inițiativă, profitul vine de la sine, calitatea traiului uman este îmbunătățită,

iar pământul este refăcut și reînnoit. Dacă, în schimb, generozitatea nu este un ingredient activ în acest proces, profitul poate veni pentru un timp, dar pe termen lung, costurile în suferință umană și în epuizarea resurselor naturale sunt mult mai mari decât am îndrăzni măcar să ne gândim.

În acest crez sau afirmare a convingerilor mele, am să încerc să explic viziunea personală asupra unui capitalism generos, care mi-a acaparat spiritul întreprinzător și care îmi direcționează și călăuzește fiecare zi de afaceri. Și doresc să vă fac cunoștință cu compania prietenilor mei, ale căror idei despre capitalismul generos vă vor informa și inspira, așa cum au făcut-o și cu mine.

În acest moment, cred că este de ajuns să spunem că ceea ce numim capitalism a devenit sistemul economic viabil al întregii lumi, deoarece el garantează oamenilor de pretutindeni libertatea de a visa la profit (banii care ne rămân după ce ne-am plătit toate facturile) și mijloacele de a-și pune în practică acele vise. Capitalismul nu este atât de puternic pentru că face posibil ca o mână de oameni să facă milioane de dolari. El este puternic deoarece face posibil ca milioane de alți oameni să devină ceea ce ei vor să fie.

Din păcate, au existat și vor exista dintotdeauna capitaliști lacomi, fără scrupule și haini, care cred că este perfect normal ca ei să aibă un profit, chiar dacă provoacă suferința oamenilor și a planetei. Și capitalistul generos dorește să aibă profit, dar știe că adevăratele profituri vin atunci când binele oamenilor și al planetei sunt pe primul loc.

„Profitul“ adunat pe socoteala suferinței umane sau planetare nu este deloc profit. Adevăratele costuri nu sunt luate în calcul. Acele balanțe de credit nu ar trebui să arate profit, ci pierdere. „Profitul“ care minimizează și dezumanizează oamenii, sau care epuizează și distruge pământul, nu poate să ducă decât la pieirea noastră, a tuturor; la fel cum dorința regelui Midas ca tot ce atingea el să se prefacă în aur a dus la distrugerea tuturor visurilor sale și la moartea celor pe care îi iubea cel mai mult.

Capitalismul generos face diferența între profitul real și aurul nebunilor. El dorește să elibereze oamenii, pentru ca ei să poată visa, și le dă posibilitatea de a pune acele visuri în practică.

În paginile acestei cărți, voi folosi povești din compania noastră și din afara ei, pentru a ilustra principiile capitalismului generos,

așa cum le înțeleg eu. Pentru a spune aceste povești, îmi asum un oarecare risc. În primul rând, deoarece aceia care au trăit aceste povești și mi le-au împărtășit apoi și mie ar fi mai în măsură să le spună și ar ști să o facă mult mai bine. Iar în al doilea rând, deoarece sunt atâtea povești, la fel de emoționante, și nu le pot include pe toate aici. Nu uitați, chiar dacă povestea voastră nu se află în rândurile de mai jos, veți fi mereu cu toții prietenii mei!

Fundamentul capitalismului generos

Lumea se schimbă într-un ritm amețitor. Oamenii de peste tot simt greutatea cu care se confruntă planeta noastră. Eu simt această povară ori de câte ori iau un ziar în mână, sau mă uit prin rafturile librăriei din orașul meu. Iar ceea ce neliniștește pe toată lumea este starea proastă a economiei. Oamenii pot ignora sau nega cât doresc acest lucru, dar nu-și pot ignora portofelele goale, nu pentru mult timp.

Schimbările structurale masive care au zguduit societatea au determinat istoricii să inventeze termenul de „eră post-modernă”. Futuriștii spun că suferim de „șocul viitorului”. Sociologii vorbesc despre o „mutație paradigmatică”. Oamenii de știință au descris lumea vestică drept o lume care se află „într-un punct de răscruce”. Statisticienii raportează „schimbări masive” în formele familiilor. Economiștii ne avertizează că în economia noastră se petrec „alterări esențiale”.

Toate acestea ne fac să ne simțim neliniștiți. Schimbarea este dificilă, chiar și dacă este făcută sub cele mai bune auspicii. Oamenilor nu le place. Au tendința să se agațe de vechile răspunsuri și soluții. Tensiunile se acumulează. Thomas Kuhn a inventat termenul deja popular, de *mutație paradigmatică*. În cartea sa, *The Structure of Scientific Revolutions* („Structura revoluțiilor științifice”), el descrie reacția oamenilor de știință în fața noilor descoperiri, și cât le este acestora de greu să-și schimbe convingerile intime, fundamentale.

Kuhn a observat cu câtă îndârjire neagă adesea oamenii de știință validitatea noilor teorii și cât de greu le este să gândească diferit. El descrie simptomele asociate cu schimbările esențiale: negare insistență, refuz de a vedea adevărul, criticarea ideilor noi,

încercarea de a ponegri pe cei care emit aceste idei, și nemulțumirea de a trebui să se abandoneze vechile dogme.

Nici noi nu suntem prea diferiți de acei oameni de știință. Ne simțim stânjeniți de schimbările din viețile noastre: restructurarea socială, nesiguranțele economice. Lumea pare deja cam prea imprevizibilă și nu ne place. Ne-am bucurat cu toții la căderea comunismului, dar acum ne întrebăm cu îngrijorare ce-i va lua locul, care va fi noul sistem ce trebuie aplicat în locul unuia care nu a funcționat. Avem senzația că, desigur, capitalismul a fost răzbunat, dar avem și tendința de a-i căuta tot mai multe defecte sau de a le sublinia mai puternic pe cele deja existente.

Cu această carte, intenționez să lansez Fundația Capitalismul Generos. Soția mea, Helen, eu și câțiva prieteni care am creat această fundație avem câteva țeluri simple: dorim să reînnoim încrederea în libera inițiativă, să reclădim speranța de a crede că se poate să te obișnuiești cu schimbarea și să ieși învingător, adoptând-o, că se poate lupta cu nesiguranța; farul nostru călăuzitor în acest proiect este conceptul capitalismului.

De asemenea, am înființat și un premiu anual al Capitalistului Generos. Începând cu 1994, vom începe să acordăm premii, mai mari sau mai mici, indivizilor și instituțiilor din Statele Unite ale Americii și din toată lumea care reprezintă modele ale capitalismului generos. Îmi dau seama că nu mi-am dedicat destul din viață generozității față de ceilalți. Iată de ce m-am hotărât să investesc bani, timp și energie pentru a ajuta oamenii și planeta. De fapt, Helen și cu mine ne-am hotărât să donăm tot ce avem acestei fundații, atât cât suntem încă în viață. Dacă aștepti să fii generos după ce mori, lăsând moșteniri, va fi altcineva care va avea parte de toată bucuria actului de a dăru, în locul tău. Timp de foarte mulți ani, m-am mulțumit să stau pe țărmul capitalismului generos; acum, în ultimii ani ai vieții mele, vreau să explorez cât pot de mult acest tărâm, așa cum nu am mai făcut-o niciodată până acum.

Atunci când se face vinul, el este pus în butoaie și lăsat să fermenteze. În vinăriile moderne, butoaiele noi au sticle mari sub cișmele. Pe măsură ce se învechește, vinul nou elimină dioxid de carbon. Dacă un butoi este bine cepuit, va exploda. Sticlele dau vinului posibilitatea să „respire“. În vremurile biblice, Iisus a spus

că de aceea nu se pune niciodată vin nou în burdufuri vechi: acestea erau prea inflexibile și se puteau sparge.

– Nu, a spus Iisus, voi trebuie să puneți vinul nou în burdufuri noi; și astfel amândouă vor fi păstrate.

După părerea mea, sarcina noastră este aceea de a-i ajuta pe oameni să sădească un nou capitalism, dintr-o recoltă anterioară – cele mai bune vinuri vin din butuci vechi – și să pună acest vin nou în „burdufuri noi“. Cred că noul burduf este generozitatea.

„Acum suntem liberi, putem face orice!“

Andrei Zubail este un neamț din fosta RDG, care are 23 de ani. El trăiește acum la periferia orașului Leipzig, împreună cu soția sa, Maria, și cu cei doi gemeni ai lor, Rolf și Heinz. Când l-am întâlnit pentru prima oară pe Andrei, era împreună cu copiii săi, amândoi foarte frumoși, și încerca să-și facă loc, pe lângă soția sa, în sala de conferințe aglomerată a unui hotel: încercau de fapt să se îndrepte spre mine, pentru a-mi vorbi, după unul dintre discursurile mele. Tocmai vorbisem despre capitalismul generos la o conferință a noilor distribuitori din Berlin. Încet-încet, Andrei și familia sa și-au croit drum către estrada unde mă aflam.

– Domnule DeVos, spuse el cu blândețe, într-o engleză cu un puternic accent german, eu sunt Andrei Zubail. Aceasta este soția mea, și ei sunt cei doi fii ai mei.

Apoi, timp de o clipă, privirea lui s-a îndreptat asupra soției și copiilor săi, și i-am văzut un zâmbet pe față – un zâmbet de dragoste. După aceea și-a mutat brusc privirea de la ei înspre mine. Era evident că se lupta să-și găsească cuvintele. Atunci când a vorbit în sfârșit, buzele-i tremurau și o lacrimă îi curgea pe obraz. Mâinile cu care-și ținea copiii îi tremurau vizibil.

– Atunci când Germania s-a eliberat de comunism, mi-a spus el, nu știam ce să fac mai întâi. Doream să le ofer tot ce e mai bun Mariei și copiilor mei, Rolf și Heinz, tot ce nu au avut, nici ei, nici eu, în toți acei ani. Dar nu știam de unde să începem... și nu era ușor de aflat. Nu aveam bani, nu aveam – cum se spune, „garanții“?